

Katalog öfver kulturhistoriska utställningen inom Konst- och industriutställningen i Norrköping 1906.

Norrköping
1906

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

D
NORRKÖPING. UTST. 1906

Utst.
S.
G.
0

**KONST- OCH INDUSTRIUTSTÄLLNINGEN
I NORRKÖPING 1906**

1 JUNI—15 SEPTEMBER

KATALOG

ÖFVER

**KULTURHISTORISKA
UTSTÄLLNINGEN**

PRIS 25 ÖRE

Handwritten text in red ink, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is faint and mostly illegible.

Handwritten text in red ink, possibly a title or a specific section header, also appearing to be bleed-through from the reverse side.

Handwritten text in red ink, continuing the bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text in red ink, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Kungl. biblioteket

0 0000 000094636

Katalog

öfver

Kulturhistoriska Utställningen

inom

Konst- och Industriutställningen

i Norrköping 1906.

Norrköping 1906.

Norrköpings Tidningars Aktiebolag.

Katalog

Öfver

Kulturhistoriska Utställningen

Öfver

Konst- och Industriutställningen

i Köpenhamn 1906

Köpenhamn 1906

Utgåfvad af H. E. Sjöström

Hedersnämnd:

Landshöfding Grefve *L. Douglas.*

Biskop *C. W. Charleville.*

Riksantikvarie *Hans Hildebrand.*

Utställningens styrelse:

Förvaltningsutskottet.

Hedersordförande:

Landshöfding Grefve *L. Douglas.*

Ordförande:

Konsul *Axel Swartling.*

Öfriga ledamöter:

V. ordförande: *Beckman, Axel,* Fabrikör.

Kommissarie: *Matthiesen, G.,* Ingeniör.

Skattmästare: *Ehrenborg, H.,* Grosshandlare.

Byggnadschef: *Carling, W.,* Ingeniör.

Ringman, E., Disponent.

Stenhagen, A., Lektor.

Swartling, Ivar, Disponent.

Wennerström, G. A., Ingeniör.

Sekreterare: *Malm, Ivar,* Hofrätts- e. o. notarie.

Ånordnare: e. o. Amanuensen vid Kungl. Vitterhets-,
Historie- och Antikvitetsakademien fil. lic. *Otto Jause.*

Hedersnämnd:

Landshövdingen Carl J. Douglas.
Biskop G. M. Charleson.
Riksrådet vid Stockholms Högskola.

Utställningens styrelse:

Utställningen omfattar hufudsakligen
medeltida föremål från Östergötlands
== == == == == kyrkor == == == == ==

Rummet I

(till venster).

I. **Järnbeslagen dörr** från *Rogslösa* kyrka.

Å det halfrunda fältet öfverst (tympanonfältet) synes en scen ur den s. k. Hubertuslegenden: Jägaren, blåsande i jagthornet, drager ut med sin jagtfalk och sina hundar. Längst till höger synes villebrådet — hjorten. (Jägaren symboliserar hedendomen och hjorten kristendomen.) Å den stora rektangulära ytan här nedanför sitter dörr-ringen, omgifven af smärre ringar, ställda i tvänne concentriska kretsar. Nedtill å detta fält synes ett träd, en kvinna med en kvist i ena handen samt en orm, som nalkas trädets rötter, måhända en primitiv framställning af syndafallet, vidare djäfvulen, som drager en gråtande kvinna i håret, eller syndens straff, och slutligen ärkeängeln Sankt Mikaels strid med draken eller det godas kamp och seger öfver synden och det onda. Det hela omgifves af breda kantornament i olika mönster.

Slutet af 1100-talet.

II. **Järnbeslagen dörr** från *Väfversunda* kyrka.

Dörren är indelad i ett halfcirkelformadt fält samt 4 under hvarandra liggande rektangulära fält med följande framställningar:

Öfverst. 1) Syndafallet med Adam och Eva på hvar sin sida om kunskapens träd, i hvilket ormen synes, 2) Kristus på korset med Maria och Johannes vid korsets fot samt 3) till höger därom ett träd. Framställningen afslutas med en treudd, sannolikt en skydds-symbol.

Fältet därunder visar tvänne foglar, ornament samt runinskriften: asmuntær gæpi tyr pasar d. v. s. Asmun-der gjorde denna dörr:

3:dje fältet med sina två fiskar samt 4 hela och 2 halfva cirklar skall måhända erinra om undret, då Kristus med 5 bröd och 2 fiskar bespisade 5,000 män.

Nästa fält, i hvilket låset och den stora döringen sitta, visar tvänne onda mot hvarandra fiendtliga varelser.

De båda understa fälten hafva präktiga dekorativa motiv.

Dörren förskrifver sig sannolikt från slutet af 1100-talet.

III. **Järnbeslagen dörr** (ytterdörr i koret) från *Fornåsa* kyrka.

Framsidan uppdelad i trenne fält med präktiga dekorativa beslag.

IV. **Järnbeslagen dörr** från *Östra Skrukeby* kyrka.

Den rektangulära dörren är helt och hållet beslagen, hvarvid gångjärnens utlöpare å framsidan utgöra beslagens stomme och delar dem i tvänne hufvudgrupper. Mellan de stora järnarmarne äro insatta en mängd smärre olikartade ornament och figurer såsom kors, hakkors, draködlor m. m.

V. **Järndörr** från *Risinge ödekyrka*.

Dörren består af en järnram, hvarpå äro lagda något hvarandra täckande järnribbor. Framsidan prydes af enkla rosetliknande ornament, en präktig låsskylt samt ett beslag för dörringen, hvarförutom på dörrens framsida finnes inom ett sengotiskt skriftband årtalet M / CD / XC / V eller 1495 och bokstäfverna

VI. **Järnbeslagen dörr** från *Vånga* kyrka.

Dörren är endast delvis (å nedre hälften) ornerad och ornamenten ganska upplösta. Tillhör statens historiska museum.

VII. **Järnbeslagen dörr** från *Risinge ödekyrka*. Dörren, som suttit mellan koret och sakristian har mycket upplösta ornament och torde därför vara relativt sen.

VIII. **Järnbeslagen kyrkkista** från *Fornåsa* kyrka. Såväl locket som framsidan och gaflarne äro prydda med präktiga beslag i form af i hvarandra gripande cirklar m. m. Å locket finnes ett järnskodt litet hål för nedsläppande af offerpenningar. Förutom ett lås, insatt i själfva framsidan, är kistan stängd af tvänne stora bultlås. Kistan synes vara samtidig med kyrkdörren från Fornåsa. (Jmfr III här ofvan.)

Rummet II,

(stensulptur och afbildningar af kyrkomålningar).

Dop och dopfunten. *Till en början hade endast biskopskyrkorna rättighet att genom dopet upptaga någon i den kristna församlingen, och förrättades då dopet vanligen i en källa, öfver hvilken man byggt ett dopkapell. Kyrkans utveckling nödvändiggjorde dock snart, att doprätten måste utsträckas äfven till landsbygdens småkyrkor. Dopkapellet och dopkällan inskränktes därvid till ett litet kar, vanligen af sten och på fot, hvilket inflyttades i kyrkan och placerades invid norra väggen nere vid dörren, emedan barnet först måste döpas, innan det fick framföras i Herrens tempel. Namnet »funt» kommer af det latinska ordet fons = källa.*

- I. **Dopfunt** af sten, *Stora Åby* kyrka. Skålen är sirad rundt om med uthuggna heraldiska djur såsom lejon, gripar m. fl. i rundbågiga fält. Foten utgöres af en kvadratisk platta med framdelen af ett djur (3 äro afslagna) i hvardera hörnet, innanför hvilka ligger en grof repstaf, utgörande list för dopfuntens skaft.
- II. **Dopfunt** från *Gistads* kyrka. Rundt skålen finnas i hög relief framställningar af Kristi födelse, de tre heliga konungarna tillbedja Kristus-barnet, de tre heliga konungarna till häst, uppenbarelsen i sömnen, Kristus på korset m. m.

Foten har form af ett utaf rundbågar uppburet kupolhvalf.

- III. **Dopfont** från *Hogstads* kyrka. Å den runda skålen, som är indelad i rundbågiga släta fält finnas på lika afstånd från hvarandra fyra människofigurer med platta kroppar och stora hufvuden. På foten, som är kvadratisk, synas människofigurer som anfallas af ödliga djur, m. m.
- IV. **Dopfont** från *Skärkinds* kyrka. Rundt skålen finnas heraldiska djurfigurer ungefär såsom å dopfunten från Stora Åby (I.) Funtens skaft såväl som fot äro ornerade med växtornament. Omkring år 1200.
- V. **Dopfont** från *Vinnerstads* kyrka. Rundt skålen löper ett ornament, bildadt af intill hvarandra stående grekiska kors.
- VI. **Dopfont** från *Nässja* kyrka. Skålen är ornerad med foglar och växtornament inom rundbågiga fält. Foten är af annan stenart och sannolikt yngre än skålen.
- VII. **Stenbild af ett liggande lejon, på hvars rygg en biskop är placerad stående**, från *Kaga* kyrka. Lejonet har hufvudet bakåtböjdt och ett mindre fyrfota djur i munnen. Biskopen är iklädd full biskopskrud med bok och staf. Hufvudet är nytt, nedersta delen af det ursprungliga hufvudet finnes kvar.
- Tidigare medeltiden.

Kopior af kyrkmålningar från den tidigare medeltiden.

Oftan hvalfven anträffas här och hvar i kyrkor från den äldre medeltiden väggmålningar, beroende

därpå, att en del af dessa äldre kyrkor, som haft platt trätak eller öppen takkonstruktion, ursprungligen haft väggmålningar som gått ända upp till taket och början af gafvelröstena. Då hvalfven sedermera, vanligen under senare delen af medeltiden slogos, blefvo väggmålningarne nere i kyrkan fragmentariska och därför öfversmetade eller försågos såväl hvalf som väggar med målningar, som bättre motsvarade tidens ideal. Särskildt Skåne är här i Sverige rikt på dylika målningar från äldre medeltiden. Längre norr ut blifva dessa sällsynta. I Östergötland äro äldre medeltidsmålningar anträffade i Fornåsa, Kaga, Hogstad och Väfversunda kyrkor. I det på målningar från senare medeltiden rika Svea land saknas dessa äldre målningar så godt som helt och hållet.

VIII. **Kopia från väggmålningarne** ofvan hvalfven i *Fornåsa* kyrka, föreställande de tre kvinnorna vid grafven. Nederst synas de sofvande krigsknektarne med sina aflånga och kupiga sköldar öfver sig. Slutet af 1100-talet.

IX—XI. **Afbildningar af väggmålningar** ofvan hvalfven i *Kaga* kyrka. Målningarne föreställa Kristi födelse (IX), de tre vise männen tillbedja Kristusbarnet (X), det israelitiska barnamordet (XI). $\frac{1}{2}$ storlek. 1200-talet.

XII. **Kopia af väggmålning** i *Risinge ödekyrka*, föreställande en ridande konung med en jaktfalk å ena handen.

Rummet III.

(Afdelning I.)

Prof på nordisk ornamentik under den tidigare medeltiden.

Under järnåldern hade i Norden utbildat sig en särskild djurornamentik, bestående hufvudsakligen af i hvarandra flätade drakfigurer med bandliknande kroppar. Denna ornamentik, som finnes bevarad på en mängd föremål af metall och sten, bör ju naturligtvis också hafva användts i stor utsträckning såsom träornering. Några fynd af och från stafbyggnader gifva fasthet åt ett dylikt antagande.

Då stenkyrkor under vesterlandets inflytande på 1100-talet mera allmänt började byggas i Götalandskapen, skaffade sig den gamla träornamentiken, som ännu ej var fullt utblommad, parad med vesterländska motiv (akantusranka m. m.) existensmöjlighet genom en på stenkyrkornas murar lagd yttre träskoning (jmf genomskärningen här nedan II.)

- I. **Afbildning** af den rikt ornerade vestportalen till en stafbyggnad — osäkert om den varit ett hedniskt tempel eller en kristen kyrka — funnen såsom golf i Hemse under början af 1200-talet byggda stenkyrka på Gotland. Stafbyggnaden förskrifver sig måhända från 1000-talet. Originalen tillhör statens historiska museum.

II—IV C. **Afbildningar af ornerade träskoningar på romanska stenkyrkor från 1100- och 1200-talen.**

Genomskärning af en dylik kyrkas öfre parti med träskoning (det svarta partiet), II. Genomskärning af samma träskoning i naturlig storlek (III). Den ornerade yttersidan af samma träskoning (IV a). Fortsättning af ornamentet (IV b). Orneradt bräde, som från den skurna repstafven å stockens yttersida suttit snedt mot yttertaket (IV c). — Från *Väfersunda* kyrka. Brädet tillhör nu Nordiska Museet.

V. **Afbildning af dylikt orneradt bräde** från *Hagebyhöga* kyrka.

Brädet, som ej längre sitter på sin ursprungliga plats, är inlagdt i yttertaket såsom underlag för spånbeklädnaden. Den ornerade sidan är vänd inåt och därför synlig från kyrkvinden.

VI. **Afbildning** af ornerad **träskoning** å *Heda* kyrka.

VII. **Orneradt bräde** (jmf I och II) med stiliserade akan-tusrankor, från *Nässja* kyrka.

VIII. **Takstols-par** från *Furingstads* kyrka, hvilket förr avslutat koret längst i öster och varit synligt utifrån. Då koret sedermera tillbyggdes, fick den ornerade takstolen sitta kvar. Af Furingstads församling skänkt till statens historiska museum efter utställningens slut.

IX—XII. **Fotografier och teckningar** af de ofvan II—VIII nämnda kyrkorna:

Väfersunda k:a (IX), *Heda* k:a (X), *Nässja* k:a (XI) och *Furingstad* k:a (XII).

- XIII. **Stol** från *Herrestads* kyrka.
1200-talet.
- XIV. **Snidad reliefbild af ett lejon.**
(»Lejonet af juda stam» = Kristus). Från *Hofs*
kyrka. 1200-talet.
- XV. **Skåp** från *Örberg* kyrka, för förvaring af kyrkans
heliga och dyrbara kärl (= sakramentshus) med rester
af medeltidsmålningar å dörrarne. Skåpet äges nu af
statens historiska museum.
- XVI. **Afbildning af Söderköpings stadskyrkas klock-
stapel.**
- XVII. **Fotografisk afbildning** af Stadskyrkan (St. Lau-
rentius) med klockstapeln i *Söderköping*.
- XVIII. **Teckning** af en nu rifven **klockstapel** vid *Appuna*
kyrka.
- XIX. Rekonstruerad **grafkista** med runskrift: »Sven och
Inge läto göra kummel efter Vibjörn sin gode fader»
och nordisk-iriska drakslingor. Omkring 1100. Locket
från *Östra Skrukeby* kyrka, sidohällen från *Väfversunda*
kyrka. (Jfr ornamenten här och å den tidigare medel-
tidens träornering.)

Rummet III.

(Afdelning 2.)

I—V. **Bilder af Jungfru Maria med barnet samt Kristus på korset, visande, huru skilda tider olika uppfattade och framställde samma sak. Mariabilder.**

I. **Sittande Mariabild** med Kristusbarnet rakt fram i knäet, från *Heda* kyrka.

Maria framställd såsom himladrottning. Maria sitter på sin tron i full stass, stel och högtidlig; med händerna välsignar hon världen, för hvilken hon liksom presenterar Kristus»barnet», som bär konungakrona och är iförd en till fötterna nående robe.

Slutet af 1100-talet.

II. **Sittande Mariabild med Kristusbarnet**, från *Orlunda* kyrka.

Ehuru Maria här är mindre högtidlig och Kristusbarnet flyttats öfver på venstra knäet, företer dock Kristus, som välsignande håller 2:ne fingrar å högra handen upplyfta och i den venstra handen har ett klot samt bär krona på hufvudet, ännu bilden af den födde gudakonungen.

Tillhör nu Statens historiska museum. Omkr. 1250.

III. **Sittande Mariabild** med Kristusbarnet. *Vinnerstads* kyrka. Maria såväl som Kristus visar, jemförda med

föregående, utvecklingens successiva gång. Förändringen i klädedrägt m. m. är, ehuru ej väsendtlig, dock fullt märkbar. Midten af 1200-talet.

IV. **Sittande Mariabild** med Kristusbarnet. *Väfersunda* kyrka. Ehuru Maria varit iförd en nu förlorad krona, har dock det stela och drottninglika försvunnit och Maria ser leende ned på sin son, som barhufvad sitter på hennes venstra knä. 1300-talet.

V. **Stående Mariabild med Kristusbarnet å venstra armen och med ett månansigte under fötterna**, från *Borgs* kyrka.

Maria, som är iförd en rikt veckad mantel, står med utslaget hår utan krona på hufvudet och med det nakna människobarnet på ena armen. Renässansens verklighetssträfvanden ha här tydligt påverkat konstnären.

Slutet af medeltiden.

VI—IX. **Bilder af Kristus på korset.**

VI. **Liten Kristusbild af trä** (korset borta), från *Väfersunda* kyrka.

Ehuru bilden tydligen visar den korsfäste Frälsaren, är Kristus dock här framställd såsom den ännu lefvande härskaren med uppburet, krönt hufvud och iförd full klädnad. Korsfästelseakten är här endast något formelt, något som hvarken själsligt eller kroppsligt inverkat på gudakonungen.

Slutet af 1100-talet.

VII. **Stort krucifix af trä**, från *Skärkinds* kyrka.

Senare typ än föregående. Ehuru Kristus här ännu framställes såsom den lefvande krönte konungen (kronan nu borta), är Kristus dock tyngd af lidandet: hufvudet har sjunkit något åt ena sidan, kroppen, som nu endast skyles af ett skynke från midjan ned på benen, har förlorat sin naturliga spänstighet och styrka. På korsarmarnes ändar har funnits evangelisternas sinnebilder. 1200-talet.

VIII. **Krucifix af trä**, från *Vinnerstads* kyrka.

Kristus är här den på korset hängande döde Fräl-saren, som fått konungakronan utbytt mot törnekronan. Det gudomliga framlyser dock ännu i det lugna och milda, af mänskliga lidanden oberörda ansigtet. Ofvan hufvudet bilden af en sol, en sedan hedendomen använd symbol för den högste guden.

IX. **Grupp af Kristus på korset med Maria och Johannes** vid korsets fot. *Trehörna* kyrka.

Lidande är här det allt förhärskande. Ej allenast anletsdragen uttrycka den djupaste smärta utan bära äfven den blodiga kroppen med det gapande såret i sidan och de djupt sörjande Johannes och Maria tydligt vittnesbörd om de känslor och tankar, som bibelns skildring af Kristus på korset företrädesvis uppväckte hos människorna under slutet af medeltiden.

X. **Pietabild eller vesperbild**. Tillhör *Askeby* kloster.

Under en rikt ornerad gotisk baldakin sitter Maria med den från korset nedtagne Kristus i knäet. Maria

betraktar Kristus med tårar i ögonen. Bakom henne är en rund solgloria på blå botten. Bilden har haft dörrar såsom skåpet XIII. 1400-talet.

XI. **Järgaller till s. k. sakramentshus.** Från *Herrestads* kyrka.

Innanför gallret har, att döma af de nedtill sittande ljushällarne; förvarats någon relik, som man i fromhet velat ära och anropa genom brinnande vaxljus.

Innanför gallret äro nu placerade:

XII a. En **emaljerad Kristusbild**, som förr suttit på ett processionskors, tillhörigt *Trehörna* kyrka — 1200-talet.

XII b. **Relikskrin af emalj**, förfärdigadt under 1200-talet, men sedermera genom ett hål å takåsen förändradt till kassaskrin. Har tillhört den påflige legaten Archiboldus, som här i norden under början af 1500-talet bedref aflatshandel. Archiboldus har utfärdat aflatsbref för bland andra Askeby kloster.

Tillhör nu *Uppsala domkyrka*.

XIII. **Altarskåp** med Maria och Kristusbarnet såsom midtparti. På dörrarne finnas i låg relief skulpterade bl. a. följande scener:

Maria och Elisabeth. Bebadelsen. Födelsen. De tre heliga konungarne. Flykten till Egypten, Simeon i templet. Bilderna hafva under en senare tid blifvit något omplacerade.

Grupp af olika helgon.

Under medeltiden hade ej allenast hvarje land sin särskilda skyddspatron, utan hade äfven korporationer och enskilda vanligen sitt speciella helgon, på grund hvaraf en kyrka måste vara försedd med många altaren, hvar ett med sin bild eller såsom de smärre kyrkorna åtminstone med ett större altarskåp, för en massa helgonbilder gemensamt. (Se nästa afdelning.)

- XIV. **Sancta Anna**, från *Röks* kyrka.
- XV. **S:ta Barbara**, från *Borgs* kyrka.
- XVI. **Maria Magdalena**, från *Röks* kyrka.
- XVII. **S:t Olof**, från *Östra Stenby* kyrka, framställd såsom en sittande konung med en drake under fötterna. Norrköping hade under medeltiden S:t Olof såsom skyddspatron, hvarom yxan och spiran i Norrköpings vapen ännu erinra.
- XVIII. **S:ta Katarina af Alexandria**, från *Söderköpings* stadskyrka.
- XIX. **S:t Christofer**, från *Söderköpings* stadskyrka.
- XX. **Biskop**, från *Heda* kyrka.
- XXI. **Biskop**, från *Söderköpings* stadskyrka.
- XXII. **Sengotisk ljuskrona** af »malm», i midten en dubbel Mariabild — från *Örtomta* kyrka.

Rummet III.

(Afdelning 3.)

- I. **Altarskåp** från *Slaka* kyrka, med skulpterade bilder. Skåpet — såväl det egentliga skåpet som dörrarne — är indeladt i tvänne afdelningar, den ena öfver den andra. Midtpartiet i öfre afdelningen framställer Kristus på korset med Maria och Johannes; i nedre afdelningen synes Marias kröning. På sidorna härom och på dörrarne äro bilder af de tolf apostlarne med nu till större delen bortfallna namnunderskrifter. Dörrarnes utsidor visa spår af tvänne målade helgonbilder.
- II. **Altarskåp** från *Stora Åby* kyrka. Midtpartiet utgöres af Marias himmelfärd. Med frambrytande solstrålar såsom bakgrund och omgifven af en krets blåa moln föres Maria af englar och under englamusik mot höjden. På ömse sidor om Mariabilden äro placerade smärre bilder af S:ta Katarina af Alexandria och S:ta Katarina (Birgittas dotter), nedtill af S:t Laurentius, S:t Franciskus. Å dörrarne finnas bilder af apostlarne. Dörrarnes utsidor hafva målningar.
- III. **Altarskåp** från *Lillkyrka* kyrka, med skulpterade bilder på en låg fot (predella). I själfva skåpet synes Maria med barnet, omgifven af tio bröstbilder af apostlar, fem på vardera sidan.

Å dörrarne äro gruppframställningar af den heliga Anna, (Marias moder) vid den gyllene porten o. s. v. På predellan är en s. k. »veronikabild» målad.

IV. **Måladt altarskåp** från *Jursdala* kyrka. Lübeckerarbete från tiden omkring 1500.

V. **"Missale romanum"** eller latinsk mässbok från *Östra Stenby* kyrka. I boken finnas en mängd anteckningar från tiden omkring 1600. Å första bladet läses:

Thessa öfverlevvor af thet gamla Missale Romanum, som sönderrifvit låg, lät undertecknad för åminnelse skull inbinda i thetta band — — — — —

Stenby den 2 November år 1742.

Pet: O. L. Tempelman,

Past: i Ö. Sten.

VI. **Tvänne "malm"stakar** från *Konungsunds* kyrka, för hvardera ett ljus. Stakarne uppbäras af tvänne lejon.

Rummet IV.

(Föremål påminnande om Birgitta och Birgittakulturen.)

Birgitta var en af den senare medeltidens rikast begåfvade naturer och hennes inflytande på samtiden var betydande. Den af henne stiftade »ordo Sancti Salvatoris» eller Frälsarens orden vann påfvens stadfästelse och moderklostret i Vadstena blef ett centrum för det litterära lifvet i Sverige. Klosters bibliotek räknade ej mindre än omkring 1,400 band, en för de medeltida förhållandena högst betydande bokskatt. Från Vadstena bredde sig orden ej allenast till Danmark, Norge och Finland utan också till Tyskland, Holland och Belgien, Frankrike, Portugal, Italien och Polen. Om Birgitta har utkommt en vidlyftig litteratur.

De i Birgittarummet samlade föremålen äro:

- I. **Fotografi af Vadstena stads privilegiebref**, utfärdadt af Drottning Margareta.
- II. **Bild af Finsta gård** i Uppland, som i början af 1300-talet tillhörde Birgittas föräldrar, upplandslagmannen Birger Persson och dennes hustru Fru Ingeborg Bengtsdotter. Här föddes Birgitta år 1303. Bilden, från Dahlbergs »Svecia antiqua et hodierna» är utförd i början af 1700-talet.
- III. **Fotografier af Vadstena kloster** före senaste restaureringen.

- IV. **Fotografier öfver Vadstena kloster** efter senaste restaureringen.
- V. **Partier af den gamla klostermuren.**
- VI. **Vyer från det inre af Vadstena kloster.**
- VII—XIV. **Samling af olika helgonbilder från Vadstena klosterkyrka. De flesta hafva stått å särskilda altaren i små altarskåp med dörrar.**
- VII. Sittande större bild af **S:ta Birgitta** (måhända porträtt).
Bakgrunden utgöres af en
- VIII. **Bonad(?) Graftäcke(?)** i application med Kristus på korset och Maria och Johannes vid korsets fot. 1400-talet. *Vadstena klosterkyrka.*

Till venster här om:

- IX. **S:t Mikael** med draken (äldre än Vadstena kloster).
- X. **S:ta Maria** (senare delen af 1300-talet).
- XI. **S:t Jakobus** d. ä.

Till höger:

- XII. **S:ta Maria**, präktigt arbete från slutet af medeltiden.
- XIII. **S:ta Anna.**
- XIV. **S:ta Ursula.**

Birgittabilder från andra kyrkor än Vadstena:

- XV. **S:ta Birgitta**, tillhörig *Visingsö* kyrka. Konstnären har tydligen velat framställa Birgitta såsom mottagande uppenbarelser.
- XVI. **S:ta Birgitta**, tillhörig *Borgs* kyrka.
- XVII. **S:ta Birgitta**, tillhörig *Röks* kyrka.

- XVIII. **Relikskrin** med förgyllda och delvis emaljerade plåtar från senare medeltiden, i hvilket »Birgittas» ben förvaras i Vadstena klosterkyrka. (Öfverst till venster en fotografi af kistans inre med benen.)
- XIX. **Fotografi af relikgömma med ett af Birgittas armben**; originalet hittades 1676 tillsammans med en hel del andra kyrkliga dyrbarheter i en åker utanför Linköping; har sannolikt förr tillhört *Linköpings* domkyrka, nu i Statens historiska museum.
- XX. **“Birgittas ännespänne”** med rosetliknande figurer af äkta pärlor och stenar på en af förgyllda plåtar bildad botten. Tillhör *Uppsala* Domkyrka.
- XXI. **Birgittas saxfodral** med å ena sidan *j*(hesus) *h*(ominum) *s*(alvator) och å den andra ett *m*(aria).
- XXII. **Birgittas nåldyna** af röd sammet, till formen liknande en biskopsmössa. XXI, XXII *Uppsala* Domkyrka.
- XXIII. **Förgylld relikgömma** i form af en rektangulär dosa med Birgittabild och kring kanten *de mensa S. Birgitte.... de regni Svecie* (af S:ta Birgittas bord... från konungariket Sverige). Statens historiska museum.
- XXIV. **Förgylld silfverring** med å den runda klacken: Kristus på korset med Johannes och Maria samt på själfva ringen: *Sancte ber(gita)?*
- XXV. **Virknål.**
- XXVI. **“Trä-nål”** af ben.
- XXVII. **S. k. “Stylus?” eller skrifstift för vaxtaflor.**
XXIV—XXVII äro funna under golvet till Vadstena kloster och tillhöra *Kamrer O. Sundberg*, Vadstena.

XXVIII. **Afbildning från en handskrift, skriven af Birgitta.**

XXIX. **Vadstena Sigill.** Tillhör Vadstena stad.

XXX. **Diarium Vaztenense** eller Vadstena klostrets minnesbok från 1344—1544. Utgifven af E. Benzelius 1721. Originalen finnes å Upsala universitets Bibliotek.

XXXI. **Facsimile** (efterbildning) af "*De vita Catharinæ*" eller om »Catharinas lefnad», den första i Sverige, sannolikt 1483 tryckta bok.

Denna Catharina var Birgittas dotter, och räknades äfven hon till helgonen.

XXXII. Fotografi af "**Hans Brasks tryckeri**" i *Söderköping*. Det af biskop Brask här anlagda tryckeriet indrogs inom kort af konung Gustaf I.

XXXIII. Afbildning af den i Söderköping 1523 tryckta boken **Historia Sancti Nicolai**, eller den helige Nils lefverne (jmf. XXXII).

XXXIV. År 1533 tryckt bok med titeln "**Qvinta pars operum Johannis Eekii, contra lutherum et alios declamatorum**". Från *Söderköpings* stadskyrkas arkiv. Tryckorten obekant.

XXXV. Olaus Magni Historia, **De Gentibus Septentrionalibus** (Historien om de nordiska folken), tryckt i Rom 1555.

Rummet V.

(Silfverpjäser och kyrkliga skrudar).

- I. **Den s. k. Trollebägaren** med Trolleättens vapen. Från slutet af medeltiden. Tillhör Landshöfdingen *Grefve L. Douglas*.
- II. **Praktfull Monstrans** (lat. monatrare = visa), hvori hostian, som sattes i den månskärelignande hylsan, visades. Tillhörig Landshöfdingen *Grefve L. Douglas*.
- III—IV. **Kalk med patén** från *Vadstena kloster*. Å kalkens fot finnas emaljerade bilder af de bägge Kristus-symbolerna lammet och pelikanen samt af de 4 evangelisterna. Kring paténe läses i majuskelskrift englahälsningen: ave. Maria. gracia. plena. dominus. tecum. benedicta. tu. in. mulieribus. et. benedictus. fructus. ventris. tui. amen.
- V. **Kalk** från *Vadstena kloster*. Foten har följande inskrift i minuskler: de vera vite, fert hoc vas pocula vite, d. v. s. af det sanna vinträdet bringar detta kärl lifvets dryck. Slutet af medeltiden.
- VII. **Kalk** med å foten ett litet krucifix och bondevapnet samt inskriptionen: orethe pro thordone bonde roriksson milite qui fecit hūc caliceum parari ad honorem beate birgitte (bed för riddaren Thord Bonde Röriksson, hvilken lät göra denna kalk till den heliga Birgittas ära). Tillhör *Askeby kloster*.

VII—VIII. **Kalk med patén.** Å kalken finnas bilder af Kristus på korset, S:ta Anna, S:ta Catarina af Alexandria och å paténe S:t Laurentius samt inskriptionen: Agnus d(e)i qui tolis pecacata mundi (d. v. s. Guds lam som bär verldens synd). Slutet af medeltiden. Tillhör *Styrestads* kyrka.

IX. **Patén** med på insidan en bild af lammet med korsfanan och omskriften: beder vel för her nelis tursons siel af krakarum som vart ridder po te helge graf och god miskun sik over. samt ett vapen. På baksidan S:ta Annas bild omgifven af inskriptionsband å hvilka läses: help sancte Anna sielf triddie lenk evich amen. Tillhör *Linköpings* Domkyrka.

X. **Messhake** af grön sammet från *Styrestads* kyrka. På den utåtvända sidan (baksidan) broderade bilder.

XI. **Messhake** af grågrön sammet från *Borgs* kyrka, med följande broderade bilder: S:ta Catharina af Alexandria, S:ta Barbara, S:ta Anna, S:t Johannes, S:ta Lucia, Jacobus d. ä.

XII. **Messhake** af grå sammet från *Skärkinds* kyrka, med bilder af tvänne englar, S:ta Maria, S:t Paulus, Thomas.

XIII. **Messhake** af blått tyg från *Vadstena* kloster, med broderade bilder af Petrus och Paulus, af Kristus, Andreas, Johannes och Jacobus d. ä.

Messhake af röd sammet från *Styrestads* kyrka, med broderi af Kristus på korset samt de fyra evangelistsymbolerna.

- XIV. **Messhake** af röd sammet från *Vadstena* klosterkyrka med broderier af Maria himmelfärd, Matheus, S:ta Catharina.
- XV. **Messhake** från *Kullerstads* kyrka, af mörkgrön sammet, med broderade bilder af Gud Fader och Kristus, Johannes, Petrus och Paulus. Broderierna från början af 1500-talet, vapnen från 1721.
- XVI. **Messhake** från *Mariefreds* kyrka, som tillhört Linköpingsbiskopen Kettil Karlsson (Vase), af sammet i mörkrödt och guld och med följande broderade figurer: Bebådelsen, Maria och Elisabeth, Kristi födelse, de 3 heliga konungarna tillbedja Kristusbarnet, Omskärelsen, Kristus lärar i templet samt nederst Vasavapnet.
- XVII. **Korkåpa** från *Vinnerstads* kyrka, med små flamlänkande figurer på guldgrund. Enligt uppgift från 1479.
- XVIII. **Dalmatica** (bars af det högre prästerskapet) från *Linköpings* Domkyrka, af blå sammet med påsydda liljor m. m.
- XIX. **Stola**, hörande till den prästerliga drägten, från *Askeby* kloster.
- XX. **Altarbrun***) från *Vadstena* (kloster)kyrka med broderade bilder ur berättelsen om Joachim och Anna samt Maria.
- XXI. **Altarbrun** med en präktig ranka i silfver och guld från *Vadstena* (kloster)kyrka. Slutet af medeltiden.
- XXII. **Antependium** och **altarbrun** med ätterna Natt och Dags, Sparres m. fl. vapen. Omkring 1400. Tillhör Östergötlands museum.

*) = bård.

XXIII. **Altarbrun** från *Askeby* klosterkyrka med på midten ett Kristushufvud och på sidorna därom en ornamentsranka med i fälten insydd praktfulla bokstäfver bildande orden H-I-E-L-P — M-A-R-I-A. Här och hvar insatta adliga vapen.

XXIV. **Antependium** af röd sammet samt med en i blått, gult och rödt sydd bärd (»altarbrun»). Af *Herrestads* församling skänkt till Statens historiska museum.

XXV. **Kalk** med emaljerade bilder, äkta pärlor och stenar; 1300-talet. Tillhör *Friherre Gustaf Banér*, Ås.

XXVI. **Stor Dryckeskanna** af silfver med såväl rundt om som å locket, handtaget och å de kullika fötterna insatta silfvermynt (de flesta thalrar) från 1500-talet. Tillhör *Friherre Gustaf Banér*, Ås.

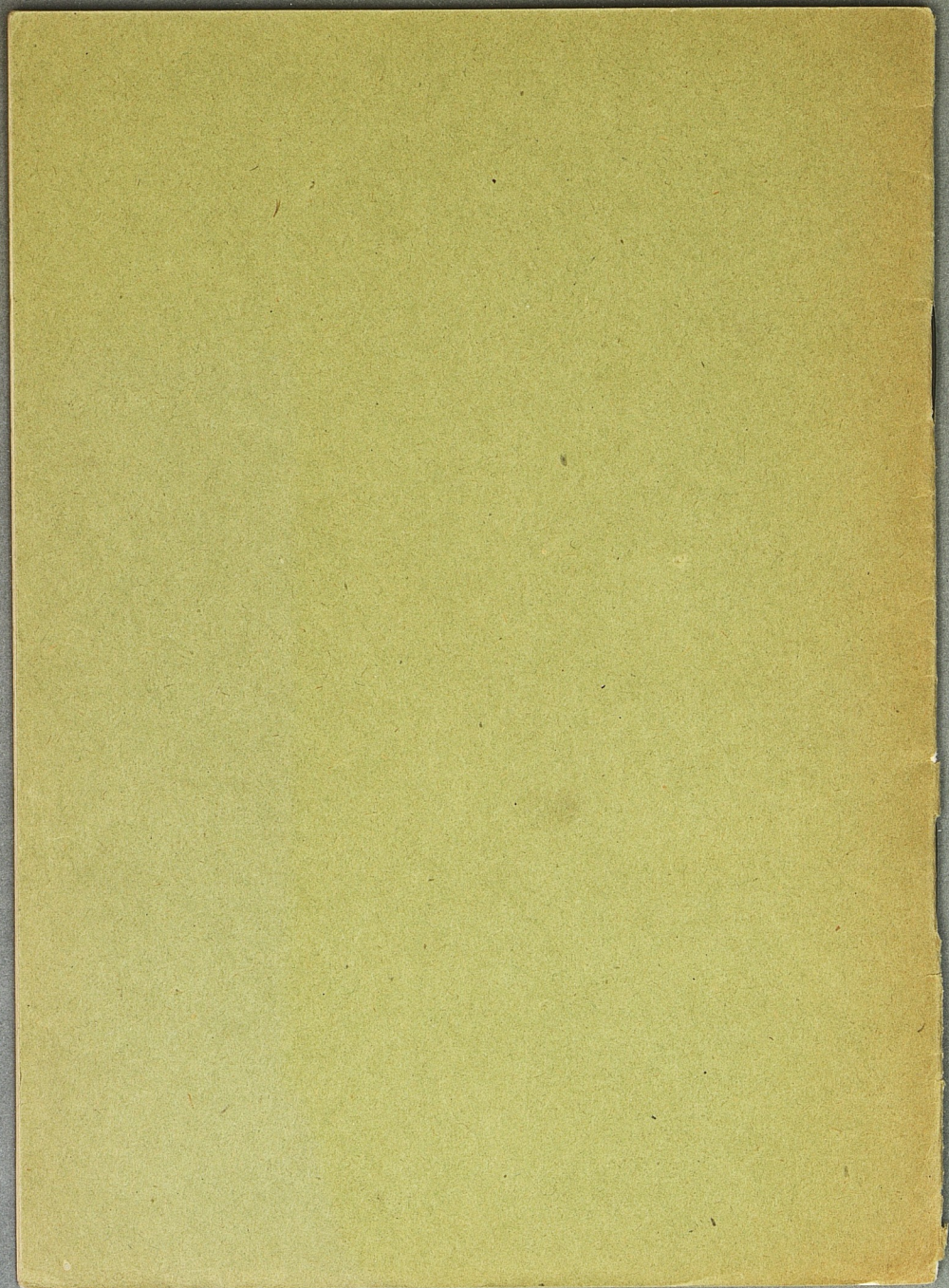
XXVII. **Större Skål af silfver** med 3:ne på kulor stående lejon såsom fötter och med tvänne utstående handtag. I skålen och på handtagen äro insatta thalrar från 1500-talet. Tillhör *Friherre Gustaf Banér*, Ås.

Dryckeskannan (XXIV) och skålen (XXVII), fyllda med dukater, öfverlemnades af staden Altona för att undgå att blifva uppbränd till Grefve Mauritz Wellingk, då denne i början af 1700-talet belägrade staden. Grefve Wellingk var gift med Friherrinnan Ebba Margareta Banér, hvilkas bägge vapen finnas ingraverade å såväl kannan som skålen.

XXVIII. **Messhake** från *Örtomta* kyrka med bland annat det Wellingk-Banérska vapnet. — I kyrkan förvaras åtskilliga präktiga föremål med samma vapen.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 15-20 lines, but the characters are too light and blurry to transcribe accurately.

www.books2ebooks.eu